

familiar, si bé recordo un temps en què vacil·lava entre *fòsa* i *fòsa* i a Sobremunt ho vaig sentir de totes dues maneres; també Arqués registra *fòsa* com a normal a les Borges Blanques (BDLC VI, 51), tanmateix no hi ha dubte que amb è oberta predomina molt a tot el Princ. Es continua per l'Alt Aragó *fúesa* per a 'sepultura' («no?», pues fé-te la *fúesa!*) en so d'amenaça, Bielsa, 1965).

DERIV.: *Fossa* v. (DAG., AlcM); *fossada*; *fossador*; *fossadura* (ibid.). *Fosso*, entrà com a terme de fortificació (a. 1527, BABL IV, 380), pres de l'italià (no del castellà com creu AlcM, on fou tan intrús com en català); JRoig usava *fòs*: «en mon jovent / mullers prenguí: / yo-n repleguí / fins en setcentes / --- / no-s pot asmar, / menys estimar / los artificis / ni ·ls edificis / dels meus palaus, / ab quantes claus / eren tancades, / e ben guardades / per caponats; / altres, armats, / defora-l clos, / entorn del *fòs* / de jorn guardaven», «bisbat venut, / sacerdots lecs: / guiadòs cecs / (si cec orb guia / erren la via: / cahen abdòs / dins en lo *fòs*)», *Spill* (vv. 7084, 13202).

Fosat m. 'el vall davant la muralla' [Jaume I]: «Com Tirant véu un gran tros del mur trencat, descavalcà e --- acostà-s tan prop del mur, que una gran cantera li donà sobre lo cap, que plegat lo lançà per terra», «tragueren-lo los seus, ab gran treball, del *fossat*», JoMartorell (Riq., p. 398; NCL. III, 65); «si del *fossat* / fet tan fondable / per lo diable, / món, carn —antics / tres enemics— / no-t pots retraure, / e t'i fa caure / fragilitat», JRoig (*Spill*, 12550).

Fossa m. [1043] «aquella dona era per ergull temptada --- l'abadesa respòs a la dona --- que --- con hauria haüda aquella cogitació, anàs al *fossar*, e cogitàs en los morts, e remembràs lo pudriment qui és en lurs carns ---», Llull (*Blanq.*, NCL. I, 188.21); «sapiats, dixeran éls, que aysò és una vèu que hix d'un carner del nostre *fossar*, que no ha hom al món qui l'oïa, que no perda la forsa del cos», Reixac (*Questa*, 27.23); havia estat d'ús general per a 'cementiri' i, si bé avui està bastant antiquat pertot, encara la toponímia el manté ben viu i comprès, en totes les comarques: fins a Eiv. («*fussà*: cementerio», PzCabr.); «lo bancal del *fósá*», St. Romà de Tavèrnoles (Pall.); «abans el *fósá* pel que ara anomenen lo *sementérin*», Juseu (1965), Herbés (1961); «el *fúsá* dels Rocs Montferri (1964); «carrer del *Fossar*» a la Torre de les Maçanes (1963); «el *fossarét* partida de Pedreguer (1963) on es troben calaveres.

Fossana 'fossa sepulcral' [S. XVII o XVIII]: «ay veyet, lo bon veyet, per a qui feu la *fossana*?», romanç recollit a Osona (MilàF, *Guad.*, 337A₁); «Y Luso, hont se decanta? Duero 'l vegé y Guadiana / fer lliga ab homes d'ayre guerrier y marinesc: / no 's diu que un trono hi haja trobat o una *fossana*: / de Lusitània 's parla tan sols, nada de fresc», *Atl.* x, 34c; no en Lab. (sí Bulbena, 1905; Vogel); no sé si Lladonosa l'usa bé donant-li el sentit de 'fossa d'un canal' («la mateixa sèquia d'Alcarràs constituïa una bona *fossana* inexpugnable») en *La ciutat de Lleida* (p. 80).

Fosser [1392, CoDoACA XL, 421], «MORT Y SE-

PULTURA --- los *fossers* o qui soterran los morts», OPou (*ThPu.*, 242), eiv. (PzCabr.). *Fossor*.

Fossarenc. *Fossera*. *Fosseta*. *Afossar*. *Contrafosso*. *Desfossar*. *Esfosser*. *Refosset*.

Fòssil [Lab. 1839], pres del ll. *fossilis* 'que es treu cavant la terra', *fossilitzar*; *fossilització*. *Fossilifer*.

+FOSSARÓ, 'borinot' ross., de l'oc. mod. *foursaloun*, i aquest, del francès *bruslo* o *horslo*, d'on prové també el fr. *irelon* id. (REW, 4191), JosSebPons, en el *Llibre de les Set Sivelles*, 118, l'empra grafiant-lo *foceró* (i amb variant *ficeró* deguda a contaminació de *fiçó* 'fibló', per al qual veg. *FITA*), «abegot, abellot» (*Misc. Fabra*, 192), Caseponce ho escriví *fusseró* (AlcM) i un altre poeta rossellonès ja havia escrit «mentre amagant son fiçó lo *foceró*, sens bruit, a l'abella festeja ---» (*Il·lustració Catalana* 1894, 23). Per als llgd. *foussalou*, *fourselou*, *foussourou*, veg. el TdF s. v. *fissalhoun*.

Fotema, *folement*, *fotesa*, *fotesc*, V. *fofre* *Fòtic*, V. *fòsfor* *Fòtil*, V. *fondre* *Fotilla*, V. *fútil* (FONDRE) *Fotilleria*, *fotim*, *fotimejar*, *fotimer*, *fotisqujar*, V. *fofre*

FOTJA, 'ocell camallarg, *Fulica atra*': sembla ser forma mossàrab pròpia de València i Mallorca, provinent del ll. FÜLIX, -ICIS (variant de FÜLICA) id. □ 1.ª doc.: *folgas*, c. 1193; *folges* pl., 1275; *fofges*, 1385, Eiximenis.

En un doc. de c. 1193 s'anoten dotze *folgas* («*folgas XII*»), BABL VII, 114; en les Ordinacions de la batllia de Perpinyà de 1275, on també consten *sexells* (veg. XIXELLA, varietat de coloms silvestres), s'enumeren «perdius ni ànetz, ni *folges*, ni todós ---» (RLR IV, 358; potser és idèntic a un doc. ross. de 1278, on l'editor del DAG. ha cregut que correspondria a un singular *folja*?) No és impossible que tot es redueixi a una variant gràfica de la forma moderna *fofja*, que ja va posar Eiximenis en una llista d'ocells semblants (que sembla referir-se a València): «tords grossos, tudos, tudos, tudos e carn de caça», *Terç* (NCL. VI, 51). En tot cas tot això ha de ser el mateix ocell que «*fofge*: fulica» en OPou (*ThPu.*, 45), i modernament *fofja* és la forma general en el cat. central, insular i valencià.

L'any 1932, anant amb el Pare, els caçadors del Prat de Llobregat ens descrivien la *fofja*, ocell d'estany, com «una de les menes de *polla*: té la carn amargant i *peixateja*; això fa que ací no en mengi ningú». «--- L'Enriqueta --- va aprofitar l'oferta del pescador, que la va recollir en la barca i --- i varen anar a treure un xic abans del grau de la Ricarda --- si per cas l'home es propassava, aviat el tenia a rotllo. —Amb mi —deia— no hi ha res a fer, si jo no vull—. S'havia comprat un petit revòlver de cinc trets; i, per *assossegat* el pescador, tirava a les *fofges* de la Ricarda, si alguna s'esgarriava per aquells aiguamolls», «una llissa va rompre l'encís de l'estany, i el seu xipolleig féu fugir les *fofges* arran de l'aigua i llevà un vol de xar-